

LA RECERCA MUSICAL A LA UNIVERSITAT DE BARCELONA

XOSÉ AVIÑO A

1. La Universitat de Barcelona (UB), que compta en el seu historial amb la presència, ni que sigui anecdòtica i escadussera, del pare Higiní Anglès durant els temps de la República (1933-1936), va recuperar l'atenció universitària pels estudis musicals en el moment en què es va formar el Departament d'Història de l'Art (al principi dels anys 70), estudis que van quedar sota el càrrec d'Oriol Martorell. Actualment, la història de la música, que havia estat una matèria optativa en el pla antic, triada any rera any per un alt nombre d'alumnes, ha passat a subdividir-se en dues assignatures de caràcter troncal, és a dir, obligatori per a tots els que cursen la llicenciatura d'història de l'art, en l'espera de desenvolupar-se en un ventall d'assignatures obligatòries i optatives quan sigui realitat l'esperada llicenciatura en ciències musicals. Això vol dir que ara per ara, tots els alumnes que cursen la llicenciatura d'història de l'art han de prendre contacte seriós amb l'estudi de la història de la música, fet que continuarà vigent quan s'implantin els estudis de ciències musicals.

La recerca durant aquests anys ha mantingut una intensitat paral·lela a la vitalitat de la recerca en altres esferes, és a dir, si bé escassejava en els anys passats, en el moment present es mostra molt activa i prometedora. Així, en els anys passats aparegueren treballs de recerca molt puntuals, si bé emblemàtics. Aquest ha estat el cas dels treballs llegits en el decurs de la dècada dels anys setanta. Cal fer esment en primer lloc de la tesi doctoral de Francesc Bonastre i Beltran, *Estudios sobre la verbeta*, llegida el 10 de març de 1970, on l'autor ofereix un estudi exhaustiu d'aquest fenomen tròpic en el repertori de la monodia litúrgica medieval de la Corona d'Aragó. L'obra va ser guardonada amb el Premi Extraordinari de Doctorat de la Universitat de Barcelona el 1971, el primer premi del Concurso Nacional de Investigación Musical del Ministeri de Cultura del 1976, i va ésser editada per l'Institut d'Estudis Tarraconenses Ramon Berenguer IV de la Diputació de Tarragona el 1982. Pocs anys després, el 1976, es va llegir la tesi doctoral de María del Carmen Gómez Muntané, *La música en la casa real Catalano-aragonesa durante los años 1336-1432*, treball que va ser guardonat amb el primer premi del Concurso Nacional de Investigación

Musical del Ministeri de Cultura del 1977, i que l'editor Antoni Bosch va treure a la llum a Barcelona el 1979. A continuació, vingué la tesi doctoral d'Oriol Martorell, *Mig segle de simfonisme a Barcelona (1920-1970)*, llegida el 1977 en què s'analitza la història de l'Orquestra Pau Casals, de l'Orquestra Municipal de Barcelona i de la naixent Orquestra Ciutat de Barcelona, amb un estudi detallat del repertori i de la personalitat musical dels protagonistes. Aquest treball és a punt de veure la llum pública, fet que permetrà difondre el coneixement del període. És, igualment, el cas de la tesi de Roger Alier, *L'òpera a Barcelona -òrigens, desenvolupament i consolidació de l'òpera com a espectacle teatral a la Barcelona del segle XVIII-*, llegida el 15 de març de 1979, principal aportació a l'estudi del teatre líric a la Barcelona neoclàssica que només comptava amb estudis parcials de Josep Rafael Carreras i Bulbena i alguna aportació anecdòtica de Josep Subirà. Aquesta tesi ha estat publicada per la Societat Catalana de Musicologia (1990).

El 1983 es va acceptar la tesi *El fet musical a la Barcelona modernista (1888-1910)* de Xosé Aviñoa, que mira d'historiar i analitzar el pas de la Barcelona del vuit-cents a una Barcelona interessada de manera creixent per l'activitat musical que convertiria la ciutat en una de les més actives musicalment. Una Barcelona que conté l'embrió dels valors estètics que configurarien l'edat d'or del Noucentisme i dels temps presents. Dos anys més tard es va publicar en forma d'assaig per Curial, Biblioteca de Cultura Catalana núm. 58.

El 1991 Cèsar Calmell presentà el seu treball *Eduard Toldrà, compositor*, tesi analítica que fixa definitivament els valors de creació d'aquest director, violinista i compositor. Finalment, el 1992 Maria Àngels Subirats presentà el seu treball sobre *La Cançó de Bressol: un estudi etnomusicològic*, que mira d'establir els patrons d'un gènere pràcticament inèdit tant a casa nostra com a l'estranger. Aquest treball descriu el repertori publicat i n'estableix els principals elements característics. Ben aviat veurà la llum pública patrocinada pel Centro de Documentación Musical de Andalucía.

2. El Departament d'Història de l'Art de la UB concedeix gran importància als estudis de doctorat estimulants l'especialització en temes musicals en tots els ordres de la investigació musicològica, sentint-se més a prop dels plantejaments acadèmics de la musicologia italiana i francesa que de l'alemanya o nord-americana. Es respon d'aquesta manera a un creixent interès dels alumnes per tot allò que fa referència a la història de la música, a la teoria musical, a l'anàlisi musical, és a dir, al fet musical en totes les seves múltiples facetes, interès que ha estat fomentat per un paper cada vegada més protagonista dels estudis de doctorat, que actualment segueix una respectable quantitat d'alumnes.

En aquest context d'interdisciplinarietat hi ha una trentena d'alumnes que són en fases molt diverses del seu treball de recerca. Alguns, com Antònia Luengo amb el seu treball *Música e ideologia: la activitat musical en la pedagogia de la Secció Femenina*, Susanna Asensio, amb la seva investigació de caràcter antropològic sobre *El fenomen musical en el col·lectiu norteafricà de Catalunya* o Sílvia Martínez sobre tribus urbanes, han presentat ja el resultat

dels seus treballs en forma de tesina en els mesos passats. El primer, de caràcter descriptiu, segueix les roderes de la historiografia per a endinsar-se en la programació musical decidida per les autoritats franquistes a fi de provar la tendència de la política musical del moment i de veure'n els resultats. El segon i el tercer s'inscriuen en la problemàtica sobre metodologia que ha encetat l'antropologia cultural en els darrers temps. El caràcter heurístic d'aquests dos treballs és tan suggestiu com innovador. Són exemples de la diversitat d'enfocaments d'anàlisi del fenomen sonor que es fomenta des del Departament d'Història de l'Art de la UB.

Altres treballs apunten en direccions diverses i complementàries. Cal recordar treballs sobre les societats corals de Josep Anselm Clavé a Catalunya (1850-1936) –amb la intenció de posar en evidència la relació entre projecte musical i realitat social–, sobre l'activitat musical a la Lleida del final del segle XIX i principi del segle XX i, d'una manera especial, la figura de Cosme Ribera, en fase molt avançada de redacció, o en àmbits tan suggeridors com la història de l'òpera a Barcelona, la crítica teatral, la història de la pedagogia musical a Catalunya, la dansa, el cinema musical, el so i la imatge, sobre museografia i arxivística musical, sobre les manifestacions musicals festives en els temps del neoclassicisme, sobre les noves tecnologies o bé estudis puntuals sobre alguns dels compositors més rellevants del present segle.

Tot i que és de preveure un tant per cent raonable d'abandó, les perspectives són, en aquest sentit, afalagadores, i justifiquen l'esforç que la UB realitza en el sentit de promoure estudis especialitzats de postgrau, potenciar el tercer cicle i fer possible la presència de professors invitats, ja siguin de l'àmbit local, com els especialistes de la UEI de Musicologia del CSIC, o bé de l'estranger.